

JŪSŲ TEISĖS ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS SRITYJE,

KAI JŪSŲ ASMENS DUOMENYS NAUDOJAMI PROFESINIAIS TIKSLAIS

„Kiekvienas asmuo turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą“

Tai skelbia 2007 m. Lisabonos sutartis, galiojanti visose Europos Sąjungos valstybėse narėse, tarp kurių ir Lietuva.

Teisės į asmens duomenų ir privataus gyvenimo neliečiamumo apsaugą – pamatinės žmogaus teisės

Tai modernios teisės, būdingos išsivysčiusiems šalims. Demokratinėje teisinėje visuomenėje svarbi pusiausvyra tarp viešųjų ir privačiųjų interesų, žmogaus teisės gauti ir skleisti informaciją bei teisės į pagarbą privatumui ir šeimos gyvenimui.

Kas yra asmens duomenų apsauga?

Asmens duomenų apsauga – tai teisių, techninių ir organizacinių priemonių visuma, skirta apsaugoti asmens duomenis nuo neteisėto ar atsitiktinio asmens duomenų tvarkymo.

Jūs turite teisę į asmens duomenų ir privataus gyvenimo neliečiamumo apsaugą, kai Jūsų duomenys:

- Rankiniu būdu tvarkomi susistemintose rinkmenose: sąrašuose, kartotekose, bylose, sąvaduose ir kt.
- Tvarkomi **automatiniu būdu**, t. y. įvairiomis elektroninėmis priemonėmis, pvz., kompiuteriais, telefonais, planšetiniais kompiuteriais, išmaniaisiais laikrodžiais, vaizdo registratoriais, fotoaparatais, diktofonais ir t. t.

Teisės į asmens duomenų ir privataus gyvenimo neliečiamumo apsaugą Lietuvoje yra įtvirtintos:

- Konstitucijoje
- Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme
- Civiliniame kodekse
- Bendrajame duomenų apsaugos reglamente* ir kt.

***PASTABA.** Šiuo metu Lietuvoje, kaip ir kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse, vyksta asmens duomenų apsaugos reforma. Ruošiamasi nuo **2018 m. gegužės 25 d.** pradėti taikyti naują tiesioginio taikymo teisės aktą – **Bendrajį duomenų apsaugos reglamentą** (Reglamentas (ES) 2016/679).

Asmens duomenų apsaugos srities teises Lietuvoje padeda užtikrinti ir ginti šios institucijos:

- **Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (VDAI)**
Prižiūri ir kontroliuoja, kad asmens duomenis profesiniais tikslais tinkamai naudotų įvairios organizacijos, pavyzdžiui, įmonės, valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos ar profesine veikla besiverčiantys fiziniai asmenys, pvz., advokatai, antstoliai, notarai ir kt.
- **Žurnalistų etikos inspektorius**
Prižiūri, kad asmens duomenys visuomenės informavimo tikslais būtų tinkamai tvarkomi visuomenės informavimo priemonėse, pvz., spaudoje, žiniasklaidos portaluose, socialiniuose tinkluose ir kitose interneto svetainėse.
- **Teismai**
Sprendžia teisėtumo klausimus dėl asmeniniais tikslais tvarkomų asmens duomenų. Formuoja asmens duomenų apsaugos srities teisinę praktiką.

ŽODYNĖLIS

PADĖS GERIAU SUPRASTI ŽMOGAUS TEISES ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS SRITYJE

Asmens duomenys – bet kuri informacija, susijusi su žmogumi, iš kurios galima nustatyti jo tapatybę tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai pagal fizinio, fiziologinio, psichologinio, ekonominio, kultūrinio ar socialinio pobūdžio požymius. Asmens duomenimis laikoma, pvz., vardas, pavardė, gyvenamosios vietos adresas, veido atvaizdas, asmens kodas, pirštų atspaudai, akies rainelė, telefono numeris, elektroninio pašto adresas, interneto protokolo (IP) adresas, automobilio numeris ir t. t.

Duomenų tvarkymas – bet kuris su asmens duomenimis atliekamas veiksmas ar veiksmų rinkinys. Pvz., rinkimas, užrašymas, saugojimas, grupavimas, jungimas, keitimas, paskelbimas, paieška, naikinimas ir t. t.

Duomenų tvarkymas automatinio būdu – duomenų tvarkymo veiksmai, atliekami elektroninėmis priemonėmis, t. y. įvairiomis informacijos ir ryšių priemonėmis: kompiuteriais, telefonais, planšetiniais kompiuteriais, išmaniaisiais laikrodžiais, vaizdo registratoriais, fotoaparatais, diktofonais ir t. t.

Duomenų subjektas – tai Jūs ir kiekvienas žmogus, kurio asmens duomenys yra tvarkomi.

Duomenų valdytojas – organizacija ar asmuo, kuris naudoja asmens duomenis profesiniais tikslais, pvz., valstybės institucija, įstaiga, savivaldybė, ligoninė, poliklinika, policija, bankas, kredito unija, draudimo bendrovė, e. parduotuvė, kelionių agentūra, mokykla, advokatas, antstolis, notaras ir t. t. Jis nustato duomenų tvarkymo tikslus ir priemones, t. y. koku apibrėžtu ir teisėtu tikslu, teisiniu pagrindu vadovaudamasis ir kokius asmens duomenis tvarko, kam teikia, kaip užtikrina duomenų subjekto teises, kokią programinę įrangą naudoja duomenims tvarkyti ir t. t.

Duomenų tvarkytojas – organizacija, duomenų valdytojo įgaliota atlikti duomenų tvarkymo darbą. Duomenų tvarkytojas veikia laikydamasis duomenų valdytojo nurodymų.

JŪSŲ TEISĖS

Lietuvoje kiekvienas žmogus (duomenų subjektas) turi **4** teises asmens duomenų apsaugos srityje, t. y. teisė žinoti, teisė susipažinti, teisė ištaisyti, sunaikinti, sustabdyti ir teisė nesutikti. Šias teises privalo įgyvendinti jo asmens duomenis profesiniais tikslais naudojanti organizacija ar fizinis asmuo (duomenų valdytojas), pvz., valstybės institucija, įstaiga, savivaldybė, ligoninė, poliklinika, policija, bankas, kredito unija, draudimo bendrovė, e. parduotuvė, kelionių agentūra, mokykla, advokatas, antstolis, notaras ir t. t.

Šios teisės padeda užtikrinti, kad informacija apie Jus yra **teisinga**, kad ji prieinama tik tiems, **kam suteikta teisė prie jos prieiti**, ir naudojama tik **teisėtais tikslais**.

TEISĖ ŽINOTI

TEISĖ ŽINOTI, BŪTI INFORMUOTAM APIE SAVO ASMENS DUOMENŲ TVARKYMĄ

Duomenų valdytojas privalo suteikti duomenų subjektui, kurio duomenis tvarko ar ketina tvarkyti, tam tikrą informaciją tiek, kai asmens duomenis gauna iš paties duomenų subjekto, tiek iš kitur:

- Juridinio asmens pavadinimą, kodą ir buveinę arba fizinio asmens tapatybę, nuolatinę gyvenamąją vietą;
- Kokiais tikslais ketinama tvarkyti duomenis ir kitą papildomą informaciją.

SVARBU

- Duomenų valdytojas privalo **informuoti** duomenų subjektą **apie vykdomą vaizdo stebėjimą dar prieš patenkant į vaizdo stebėjimo lauką ir nurodyti kitą reikiamą informaciją.**

- Duomenų subjektui turi būti **suteikta** minėta duomenų valdytojo **informacija** ir tuo atveju, kai asmuo pats kreipiasi paslaugos, pvz., perka e. parduotuvėje.

- Duomenų valdytojai turi **pateikti informaciją** apie asmens duomenų tvarkymą taip, kad žmonės žinotų, kur jos ieškoti. Dažnai tokia informacija yra pateikiama privatumo politikoje, prie informacijos rinkimo, registracijos formų.

- Prieš pateikdami savo asmens duomenis **pasidomėkite, kokiais tikslais jie bus tvarkomi, kam teikiama ar visus duomenis privaloma pateikti ir kitomis sąlygomis.**

TEISĖ SUSIPAŽINTI

TEISĖ SUSIPAŽINTI SU SAVO ASMENS DUOMENIMIS

- Duomenų subjektas, pateikęs duomenų valdytojui ar duomenų tvarkytojui asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą arba tinkamai identifikavęsis elektroninėmis priemonėmis, turi teisę gauti informaciją, iš kokių šaltinių ir kokie jo asmens duomenys surinkti, kokių tikslu jie tvarkomi, kokiems duomenų gavėjams teikiama ir buvo teikti bent per paskutinius 1 metus.

- Duomenų valdytojas, gavęs tokį paklausimą, privalo atsakyti, ar su tuo žmogumi susiję asmens duomenys yra tvarkomi, ir pateikti duomenų subjektui prašomus duomenis ne vėliau kaip **per 30 kalendorinių dienų** nuo kreipimosi dienos.
- Duomenų subjekto prašymu tokie duomenys turi būti pateikiami raštu.
- **Neatlygintinai** tokius duomenis duomenų valdytojas teikia duomenų subjektui **1 kartą** per kalendorinius **metus**.

SVARBU

- Duomenų subjektas, pateikdamas prašymą susipažinti su tvarkomais savo asmens duomenimis, **neturi nurodyti** asmens duomenų naudojimo tikslo.

- Duomenų valdytojas turi pateikti ne apibendrintą informaciją, kad tvarkomas vardas, pavardė, adresas ir kt., bet **konkrečią asmens informaciją**.

TEISĖ IŠTAISYTI, SUNAIKINTI, SUSTABDYTI

TEISĖ REIKALAUTI IŠTAISYTI, SUNAIKINTI AR SUSTABDYTI SAVO ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO VEIKSMUS

- Duomenų subjektas turi teisę prašyti **ištaisyti** neteisingus, neišsamius, netikslius asmens duomenis ir (arba) sustabdyti tokių asmens duomenų tvarkymo veiksmus, išskyrus saugojimą. Duomenų valdytojas privalo nedelsdamas tokius asmens duomenis patikrinti ir, jeigu reikia, ištaisyti.
- Duomenų subjektas turi teisę prašyti **sunaikinti** neteisėtai, nesąžiningai sukauptus asmens duomenis ar sustabdyti tokių asmens duomenų tvarkymo veiksmus, išskyrus saugojimą. Duomenų valdytojas privalo nedelsdamas neatlygintinai patikrinti asmens duomenų tvarkymo teisėtumą ir, jeigu reikia, sunaikinti duomenis.
- Duomenų subjekto prašymu **sustabdžius** asmens duomenų tvarkymo veiksmus, asmens duomenys turi būti saugomi tol, kol bus ištaisyti ar sunaikinti.

SVARBU

- Jeigu gaunate laiškus dėl komunalinių paslaugų su klaidingai nurodoma Jūsų pavarde, kreipkitės į paslaugų teikėją (duomenų valdytoją), kad Jūsų pavardę **ištaisyty**.

- Jeigu dokumente (Jums pateiktame notaro, banko, draudimo bendrovės ir t. t., diplome, pažymėjime) pastebite klaidą, kreipkitės į duomenų valdytoją, kad klaidingai pateiktus Jūsų asmens duomenis **ištaisyty**.

- Duomenų valdytojas privalo nedelsdamas **pranešti** duomenų subjektui, kad jo prašymu asmens duomenys **ištaisyti, neištaisyti, sunaikinti ar sustabdytas** asmens duomenų tvarkymas.

- Asmens duomenys taisomi ir naikinami arba jų tvarkymas sustabdomas, kai duomenų subjektas **patvirtina savo tapatybę ir pateikia prašymą raštu.**

- Duomenų valdytojas privalo nedelsdamas **informuoti ir duomenų gavėjus** apie duomenų subjekto prašymu ištaisytus ar sunaikintus asmens duomenis, sustabdytą asmens duomenų tvarkymą ir t. t.

TEISĖ NESUTIKTI

TEISĖ NESUTIKTI, KAD BŪTŲ TVARKOMI JŪSŲ ASMENS DUOMENYS

- Tuo atveju, kai asmens duomenys tvarkomi **tiesioginės rinkodaros** ar **socialinio ir viešosios nuomonės tyrimo** tikslais, asmuo, **nenurodydamas nesutikimo motyvų**, turi teisę **nesutikti**, kad būtų tvarkomi jo asmens duomenys.

SVARBU

Asmuo turi teisę bet kada **atsiimti duotą sutikimą**, pvz., e. parduotuvės paskyroje ar specialioje sutikimo pateikimo ir atšaukimo skiltyje interneto svetainėje, ir **nebesutikti dėl jam siunčiamų tiesioginės rinkodaros pranešimų.**

- Tuo atveju, kai duomenų valdytojas **įgyvendina oficialius įgaliojimus**, suteiktus teisės aktais, ar asmens duomenys tvarkomi dėl **teisėto intereso**, asmuo **turi teisę nesutikti**, kad būtų tvarkomi jo asmens duomenys, pateikdamas **rašytinį prašymą** duomenų valdytojui, tačiau **nesutikimas turi būti teisiškai pagrįstas**. Gavęs tokį prašymą duomenų valdytojas privalo nedelsdamas neatlygintinai nutraukti asmens duomenų tvarkymo veiksmus ir apie tai informuoti duomenų gavėjus.
- Duomenų subjekto prašymu duomenų valdytojas privalo **pranešti** duomenų subjektui apie jo asmens duomenų tvarkymo veiksmų nutraukimą ar atsisakymą nutraukti duomenų tvarkymo veiksmus.

PASTABA. Nuo 2018 m. gegužės 25 d. pradėjus taikyti Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (Reglamentas (ES) 2016/679) ir Jūsų teisės pasipildys dar **3**:

- **teise reikalauti ištrinti duomenis** („teisė būti pamirštam“),
- **teise apriboti duomenų tvarkymą ir**
- **teise į duomenų perkeliamumą.**

ŠIOS TEISĖS NĖRA ABSOLIUCIOS

Įstatymuose gali būti numatyta išimčių, kai duomenų valdytojas duomenų subjektų **teisių gali neįgyvendinti**:

- Kai reikia užtikrinti valstybės saugumą ar gynybą
- Kai reikia užtikrinti viešąją tvarką, nusikalstamų veikų prevenciją, tyrimą, nustatymą ar baudžiamąjį persekiojimą
- Kai reikia užtikrinti svarbius valstybės ekonominius ar finansinius interesus
- Kai reikia užtikrinti tarnybinės ar profesinės etikos pažeidimų prevenciją, tyrimą ir nustatymą
- Kai reikia užtikrinti duomenų subjekto ar kitų asmenų teisių ir laisvių apsaugą

PAGALBA IR ATSAKOMYBĖ

Pagalbą suteiks Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (VDAI)

Jeigu manote, kad pažeistos Jūsų, kaip duomenų subjekto, teisės, naudojant Jūsų asmens duomenis profesiniais tikslais, arba norite gauti daugiau informacijos, galite į VDAI kreiptis **pasikonsultuoti** ar **pateikti skundą**. Daugiau informacijos apie skundo pateikimą galite rasti VDAI svetainės www.ada.lt skiltyje „Skundų teikimas“ adresu: <https://www.ada.lt/qo.php/Skundu-teikimas676767>. Gavusi asmens skundą VDAI atlieka tikrinimą ir asmens duomenis tvarkančiai organizacijai gali pateikti **rekomendacijų, nurodymą** sutvarkyti ar sustabdyti netinkamą asmens duomenų tvarkymą, skirti **baudą**.

Baudos

Administracinių nusižengimų kodekse numatyta, kad pažeidus asmens duomenų apsaugos srities nuostatas gali būti skiriamos baudos:

- **Asmenims** 150–580 Eur, už pakartotinį pažeidimą 550–1200 Eur
- Juridinių asmenų **vadovams** ar kitiems atsakingiems asmenims 300–1150 Eur, už pakartotinai padarytus nusižengimus 1100–3000 Eur.

PASTABA.** Nuo 2018 m. gegužės 25 d. pradėjus taikyti Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą, reikšmingai keisis baudų dydžiai už asmens duomenų apsaugos pažeidimus. Baudos dydis duomenų valdytojui sieks **2–4 proc.** ankstesnių finansinių metų bendros metinės pasaulinės apyvartos arba **10–20 mln. Eur.

VALSTYBINĖ
DUOMENŲ APSAUGOS
INSPEKCIJA

A. Juozapavičiaus g. 6, 09310 Vilnius
Pasiteirauti tel. (8 5) 271 2804
Pasikonsultuoti tel. (8 5) 212 7532
El. paštas: ada@ada.lt
www.ada.lt